

UN GAZETAR AL BLAJULUI DE ODINIOARĂ: IULIU MAIOR ȘI „UNIREA POPORULUI” (1919-1945)

Corina Teodor*

DOI:10.62838/amsh-2024-0020

Abstract

A Journalist of Old Time Blaj: Iuliu Maior and „Unirea poporului” (1919-1945)

Professor Iuliu Maior, born in Reghin in 1886 into a family with a long-standing Greek-Catholic tradition, spent most of his life in Blaj as a teacher and journalist. This study focuses only a segment of his journalistic activity, specifically that related to “Unirea poporului”, the publication he founded in 1919 alongside his friend Alexandru Lupeanu-Melin. Maior maintained a close connection with the publication throughout his life, initially as an editor and later as director, until his death. The issues of this publication feature numerous articles bearing his signature, covering topics such as news from the life of the Catholic Church, portraits of ecclesiastical figures, sermons, moral and religious teachings, reviews, and more. My analysis focused on the main themes addressed by the author, the role of this publication in educating its readers, the challenges Maior faced as a journalist, and his position within the broader context of the journalism of his time.

Keywords: *Iuliu Maior; interwar press; educating readers; the role of reading; the message on morality and identity.*

Reîntoarcerea la acest reprezentant al elitei intelectuale ardelene, astăzi aproape uitat, ca atâția alții, după ce în urmă cu mai bine de un deceniu publicasem un studiu despre broșurile și manualele ce i-au purtat semnătura¹, are scopul de a evidenția profilul gazetarului care a fost, reflectând îndeosebi asupra articolelor publicate în gazeta *Unirea poporului* din Blaj. Nu a fost singura publicație în care numele lui Iuliu Maior a apărut, dar a fost cu siguranță cea cu care s-a identificat cel mai mult, încă de la apariția ei, la 30 ianuarie 1919, când sugerase și titlul pe care urma să-l poarte, inițial ca supliment al ziarului oficial al bisericii greco-

* Professor, Ph.D., George Emil Palade University of Medicine, Pharmacy, Sciences, and Technology of Târgu Mureș, corina.teodor@umfst.ro

¹ Corina Teodor, *Il professore Iuliu Maior. Dalla cattedra all'ambone*, în „Studia Universitatis Petru Maior”, seria Historia, Târgu Mureș, 2012, nr.1/12, pp. 39-46.

catolice, *Unirea* din Blaj². Am selectat-o pe aceasta și fiindcă a fost gazeta pe care a coordonat-o încă de la înființare și până la moartea sa, deci mai bine de 25 de ani, ceea ce poate ilustra și implicarea sa directă în tot ceea ce presupunea activitatea editorială, dar și adaptarea discursului în conformitate cu reacțiile și interesul cititorilor. De asemenea, a fost gazeta care a demonstrat însemnătatea unei colaborări exemplare, așa cum a fost cea cu Alexandru Lupeanu-Melin, pe care l-a secondat în redacție până la decesul acestuia, iar mai apoi i-a preluat responsabilitățile de director și redactor principal³.

Înainte de analiza propriu-zisă a profilului de gazetar al lui Iuliu Maior, să facem o succintă incursiune în biografia sa intelectuală. Născut la 13 iulie 1886, la Reghin, într-o familie cu veche tradiție greco-catolică, fiu al învățătorului Gheorghe Maior și frate al viitorului fizician Augustin Maior, Iuliu Maior a urmat cursurile gimnaziale în orașul natal, apoi la Tîrgu Mureș (1897-1905). Ca mulți alții din generația sa și-a desăvârșit formația intelectuală la Seminarul din Blaj (1905-1909), apoi la Universitatea din Budapesta, în cadrul Facultății de Litere, cu specializarea latină și germană (1909-1912). Anii ce au urmat în biografia sa au fost indisolubil legați de centrul spiritual al greco-catolicilor, Blajul. Spirit inovator, a îmbinat cariera didactică (de profesor la Școala pedagogică, între anii 1912-1920, la Liceul Sf. Vasile din 1920 până în 1931, mai apoi la Școala superioară între 1931-1939) cu cea misionară și administrativ-religioasă (preot din 1920, canonic mitropolitan între anii 1939-1945)⁴ și, nu în ultimul rând, cu cea jurnalistică. Colaborator la mai multe gazete (*Unirea*, *Cultura creștină*), a înființat împreună cu Alexandru Lupeanu-Melin⁵ *Unirea poporului* și *Calendarul de la Blaj*, al căror redactor a fost până la dispariția sa, la finele anului 1945.

O radiografiere completă a activității intelectualului greco-catolic ar impune atât chestionarea fondului arhivistic, pentru a surprinde efectele pastorației sale, cât și analiza contribuției sale livești și gazetărești. Limitându-ne deocamdată la ultimele două

² Traian Dragoș, *25 de ani de muncă. Dare de seamă*, în „Unirea poporului”, an XXV, nr. 52, Crăciun 1943, p. 3.

³ Iuliu Maior, *Într-al 25 an de apariție*, în „Unirea poporului”, an XXV, nr. 1-2, 10 ianuarie 1943, p. 1.

⁴ Date biografice despre Iuliu Maior la Nicolae Comșa, Teodor Seiceanu, *Dascălii Blajului*, București, Editura Demiurg, 1994, pp. 156-157; Grigore Ploșteanu, „Iuliu Maior”, în vol. *Reghinul cultural*, II, Reghin, 1990, pp. 161-162; Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996, pp. 241-242.

⁵ Acestuia Iuliu Maior îi dedică un sensibil portret: *Al. Lupeanu-Melin (necrolog)*, în „Calendarul din Blaj”, tom XV, 1938, p. 52.

dimensiuni, încercând să intuim care a fost mesajul său educativ, trebuie să precizăm că Iuliu Maior făcea parte din categoria gazetarilor pentru care această modalitate de comunicare se insera în existența sa cotidiană, de aceea au rămas în urma sa sute de pagini scrise, sub formă de lucrări și articole în periodicele vremii.

Este de menționat și faptul că majoritatea lucrărilor pe care le-a publicat au făcut parte din colecția *Cărțile bunului creștin*, oferind imaginea celor două grupuri socio-profesionale cărora li s-a adresat: parohii greco-catolici și credincioșii, în special cei din multicolora lume rurală. Ele au fost publicate inițial, în foileton, în paginile *Unirii poporului*, așa că amintita gazetă a fost un prim mijloc de radiografiere a interesului cititorilor, dar și a dorinței autorului de a atrage atenția asupra panseurilor sale diverse, în marea lor majoritate cu conținut religios, educativ, moral și național. Încercând o clasificare, se poate spune că tematica abordată de aceste articole, iar ulterior lucrări ale lui Iuliu Maior, viza domeniul liturgic (*Tâlcuirea apostolilor din toate duminicile de peste an*, *Tâlcuirea evangheliilor din toate duminicile de peste an*, *Sf. Liturghie-jertfa legii Noi*, *Tâlcuirea evangheliilor din toate sărbătorile de peste an*), omiletic (*Cele șapte cuvinte de pe cruce ale lui Isus*, *54 de predici scurte pentru popor*), dogmatic (*Taina spovedaniei*, *Darul lui Dumnezeu*, *Taina tainelor*, *sfânta cuminecătură*), precum și cel al moralei (*Despre păcat*, *Cărticica mirilor*, *Cărticica soților de căsătorie*, *Cum să ne creștem copiii*)⁶. Adiacent, abordase și teme de istoria bisericii (*Legea strămoșească*, *Din viața vechilor creștini*), evident de pe pozițiile partizane ale confesiunii căreia îi aparținea, cea greco-catolică.

Cum textele din colecția *Cărțile bunului creștin* au fost inițial transmise cititorilor prin intermediul paginilor *Unirii poporului*, gazeta săptămânală, gândită ca un supliment al *Unirii* din Blaj, a fost extrem de utilă în a atrage atenția publicului asupra frânturilor de etică și morală, asupra pildelor religioase selectate de gazetar, pentru a fi pe gustul unei palete diverse de cititori. Inițial texte ale unor articole de câteva paragrafe, întinse pe maxim 1-2 pagini de gazetă, ușor de lecturat și mai ales de meditat pe marginea conținutului, au fost abia ulterior reunite sub forma broșurilor mai sus menționate.

Se detașează și rigurozitatea încadrării acestei dinamici editoriale într-un program bine articulat. Drumul de la articolele din rubrica „Grăunțe sufletești” din gazeta *Unirea poporului* la lucrări autonome a fost argumentat tocmai prin reacțiile cititorilor, evident favorabile: „îndemnat de câțiva binevoitori și de scrisorile cetitorilor, cărora le-a făcut plăcere cetindu-le, m-am hotărât să le scot și în

⁶ A mai scris lucrările: *Fiți desăvârșiți*, *Bolșevicii și biserica*, *Adevărata fericire*.

broșură, ca să le poată ceti și cei care nu sunt abonați ai gazetei”⁷. Anticipând reacția pozitivă a cititorilor, Iuliu Maior proiectase deja din anul 1924 coordonatele altor volume: „întrucât însă broșurica ar avea trecere, și așa avea nădejde că cele viitoare s-ar trece în și mai multe exemplare, așa da la tipar numaidecât încă trei broșuri, pe care le am gata”⁸.

Conștient de faptul că demersul început ar putea avea finalitatea dorită doar dacă în jurul autorului s-ar ralia și alți slujitori ai altarului, Iuliu Maior înțelege să colaboreze cu aceștia, recomandându-le asumarea unui dublu rol, de difuzori ai broșurilor în lumea satului și de „cenzori” ai lor: „cu dragoste sunt rugați să-și spună liber părerile ce le au despre această primă încercare”⁹. Care au fost efectele acestui apel o demonstrează faptul că începând cu anul 1939 autorul iniția reeditarea principalelor broșuri, ce rezultaseră din travaliul săptămânal, gazetăresc, într-o variantă revăzută.

La scurtă vreme de la debutul colecției *Cărțile bunului creștin*, în anul 1925, în autoprezentarea făcută la cartea *Darul lui Dumnezeu*, profesorul Iuliu Maior a individualizat în acel prezumtiv univers al cititorilor personajul ce întruchipa esența lumii rurale: plugarul. Într-o evocare ce amintea de lirismul lui Octavian Goga, dar care ilustra relația indisolubilă între autor – text – cititori își dezvăluia nuanțele patetice ale unui discurs care elogia valorile lumii rurale: „niște cărțicele ieftine, menite să fie citite de toată lumea, dar mai cu seamă de *plugarul nostru* [s.m.], care este talpa țării și care, prin ele, se va alipi tot mai mult de Dumnezeu și de biserică, de aceste izvoare dătătoare de viață”¹⁰.

Prin broșurile ce-i poartă semnătura, din colecția *Cărțile bunului creștin*, Iuliu Maior a reușit să ofere un îndreptar al vieții, un vademecum al credincioșilor în momentele de cumpănă. Conștient că utilitatea acestor texte se va produce doar dacă intrau în orizontul lecturii, Iuliu Maior a subliniat utilitatea lecturii, în plan intelectual, dar mai ales moral, prin metamorfozarea vieții celor ce s-au oprit asupra paginilor respective: „cetiți deci cu luare aminte cele ce se scriu în cărticica aceasta despre taina pocăinței, cetiți-o, dar mai cu seamă urmați-o, și vă asigur că veți fi fericiți, mai fericiți decât copiii cei nevinovați, despre care Mântuitorul lumii a spus că a unora ca acestora este împărăția cerurilor”¹¹.

⁷ Iuliu Maior, *Despre păcat*, ed. I, Blaj, 1924, p. 6.

⁸ *Ibidem*, coperta III. Totuși programul nu va fi urmat în ordinea enunțată, cartea despre sărbători fiind de exemplu a noua, nu a patra din serie.

⁹ *Ibidem*, coperta IV.

¹⁰ Idem, *Darul lui Dumnezeu*, Blaj, 1925, coperta III.

¹¹ Idem, *Taina spovedaniei*, Blaj, 1928, p. 8.

Faptul că Iuliu Maior făcea parte și din lumea clericală, dar că reușise în anii de studii de la Budapesta să-și aprofundeze lecturile, transpare ușor din cântărirea surselor de inspirație folosite în aceste lucrări de popularizare. Evident, o referință esențială, cum era de așteptat, a reprezentat-o *Biblia*, pasaje întregi fiind deciptate de multe ori, pentru a fi înțelese de cititorii de toate vârstele și din toate mediile. Însuși autorul preciza valoarea acestui izvor fundamental: „nou n-am spus nimic, cel mult haina e a mea, adevărurile sunt ale Sf. Scripturi”¹². Au devenit apoi suport argumentativ al ideilor sale numeroase pasaje și trimiteri la texte ce aparțineau primilor autori creștini, lecturi ce intrau desigur în orizontul formativ al unui absolvent al seminarului blăjean: Ioan Gură de Aur, Sf. Augustin, Tertulian, Ambrozie etc. au fost citați frecvent de Iuliu Maior. Complementar, a apelat la pilde istorice, evident la cele cu mesaj moral, rezumându-le și integrându-le în discursul său drept repere cu rost educativ: este ceea ce face amintind, bunăoară, de ruptura regelui englez Henric VIII de biserica catolică¹³, de inițierea Reformei de către Luther¹⁴, de asediul Vienei (1683)¹⁵, precum și atunci când a inserat secvențe din biografii catolice, ca cea a lui Carol Quintul, a lui Ignățiu de Loyola¹⁶ etc. Nu întotdeauna referințele bibliografice au fost menționate de Iuliu Maior, mai ales atunci când părea a fi vorba de cunoștințe de cultură generală, dar exemplelor insolite gazetarul le-a precizat de fiecare dată proveniența. Așa făcea, spre exemplu, atunci când povestea o întâmplare petrecută prin 1899, conform relatărilor din *Corriere di Napoli* din anul 1938. Iuliu Maior nu s-a lăsat ghidat doar de secvențe din biografii celebre, apelând și la exemple din viața semenilor, ce nu aveau până la un punct nimic spectacular, dar cu care cititorilor săi le era mult mai facil să se identifice¹⁷.

Dacă ar fi să mai zăbovim puțin la substanța câtorva din lucrările sale, cu siguranță de neocolit este *Legea strămoșească*. Prin tematica abordată, broșurii îi erau atribuite rosturi identitare, rezumând secvențe din trecutul confesiunii greco-catolice. Trebuie menționat și faptul că Iuliu Maior a fost mai degrabă un difuzor al ideilor cuprinse în cartea mitropolitului Vasile Suci, *Dogmatica fundamentală*, decât un autor original. Convins de importanța

¹² Idem, *Despre păcat*, Blaj, 1924, p. 6.

¹³ Idem, *Cărticica soților de căsătorie*, Blaj, 1937, pp. 2-5.

¹⁴ Idem, *Darul lui Dumnezeu*, Blaj, 1925, p. 17.

¹⁵ Idem, *54 de predici scurte pentru popor*, Blaj, 1938, p. 197.

¹⁶ Idem, *Darul lui Dumnezeu*, Blaj, 1925, p. 10.

¹⁷ Idem, *54 de predici scurte pentru popor*, Blaj, 1938, p. 55. „La 28 ian. 1899 polițistul Ph. Barone s-a certat într-un mod cât se poate de urât cu nevastă sa...” și istorioara continuă cu scepticismul acestuia față de Fecioara Maria, dar și cu pedeapsa divină de care a avut parte.

textului ierarhului, Iuliu Maior apelează la această soluție tocmai pentru a extinde cercul de cititori, dincolo de cei cu „carte multă”: „m-am hotărât să o tălmăcesc pe înțelesul tuturor, așa ca nimenea dintre cei ce vor ceti această tălmăcire (și ar fi bine să o cetească tot Românul care știe ceti carte și s-o cetească și celor neștiutori de carte) să nu mai rămână nedumerit...”¹⁸.

Fiind vorba de o problematică crucială pentru biserica greco-catolică, gestul lui Iuliu Maior are fireasca obediență a preotului ce considera judecățile ierarhului ca fiind imbatabile. Cartea urmează linia istoriografiei greco-catolice în legătură cu relațiile dintre ortodocși și greco-catolici. Leimotivul trecerii în masă a românilor ardeleni la catolicism, reiterat constant de istoriografia romantică ardeleană, pare a fi un fundament ideatic de neclintit, atâta vreme cât putea fi identificat și în discursul istoriografic ortodox: „dar să lăsăm să vorbească istoria, pe care nu noi, ci chiar bărbații de știință ortodocși au scris-o. *Toată lumea știe* (s.n.) că Românii ardeleni au trecut cu toții la 1700 la legea Mamei Romei celei vechi”¹⁹. Acest aranjament confesional ar fi fost răsturnat abia în urma acțiunii călugărilor veniți din Vechiul Regat, „așa că o mare parte a poporului românesc din Ardeal și Banat, aproape jumătate, iar a trecut la legea ortodoxă”²⁰.

Privind spre rădăcini, pentru a opera, într-o puternică tradiție istoriografică, cu elementele dreptului istoric, Iuliu Maior a încercat să reliefeze legăturile religioase ale românilor cu Occidentul catolic încă de la început. S-a folosit în acest demers de silogismul demonstrativ al mitropolitului Suci: astfel, a selectat nu citate din lucrările istoricilor uniți, ci fraze aparținând istoricilor ortodocși, adică cele ale lui A. D. Xenopol, Emil Panaitescu, Nicolae Dobrescu, Dimitrie Onciul, Nicolae Iorga, Ștefan Meteș, care au fost utilizate pentru a susține pledoaria gazetarului ardelean pentru originea catolică a „legii strămoșești”. Dar exagerările au fost evidente, iar rigoarea științifică avusese de suferit din cauza confesionalismului, de care nici unul, nici celălalt nu s-au putut delimita. Nici Iuliu Maior, nici mitropolitul Suci nu au apelat la bogata operă istorică a lui Augustin Bunea, iar motivul nu era greu de intuit: „ca nu cumva să zică cineva dacă le-am fi scos din mărturisirile învățaților uniți, că tragem focul la oala noastră”²¹.

Cartea se adresa în mod evident cititorilor greco-catolici, care erau îndemnați și să încerce convertirea ortodocșilor: „avem datoria

¹⁸ Idem, *Legea strămoșească*, Blaj, 1928, p. 4.

¹⁹ *Ibidem*, p. 6.

²⁰ *Ibidem*, pp. 6-7.

²¹ *Ibidem*, p. 104. Lui Bunea i se rezervă abia în încheiere locul cuvenit, ca și concluzii fiind reprodus articolul său din numărul aniversar din *Unirea*, din 1900.

sfântă de a lumina pe frații noștri ortodocși și de a-i atrage, prin mijloacele cinstite, la legea aceasta, care va trebui să fie oarecând legea comună a tuturor Românilor”²². Aluzia era transparentă la problema unirii celor două biserici românești din Ardeal, care a fost adesea pusă pe tapet în deceniile interbelice.

Pe de altă parte, prin textele sale, Iuliu Maior s-a străduit să ofere un suport informativ unei categorii distincte de cititori: preoțimea. În acest sens, reflecțiile sale cu conținut omiletic, care au fost inițial difuzate tot prin intermediul rubricii „Grăunțe sufletești” din *Unirea poporului*, au prins contur sub forma mai multor lucrări. Astfel, *Cele șapte cuvinte de pe cruce ale lui Isus* ofereau modelul pentru șapte predici pentru postul mare. „Cuvintele”, rostiri christice culese din evangheliile lui Ioan, Luca și Matei, induceau o stare emoțională, prin momentul religios special la care se făcea aluzie, ultimele imagini christice din viața terestră, cât și prin profunzimea semantică. De exemplu, a patra predică (sau „al patrulea cuvânt”), ce pleacă de la terifianta invocare divină, „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, pentru ce m-ai lsat”, era transpusă într-o compoziție rotundă, prin revenirea în încheiere la aceeași meditație, care de astă dată trebuia să aparțină cititorilor, nu personajului divin²³.

O altă lucrare, ce conține predici pentru toate duminicile de peste an, *54 de predici scurte pentru popor*, abordează o tematică mult mai largă, iar ca manieră de construcție a interferat citatele apostolice cu ceea ce probabil aștepta să audă enoriașul de la parohul său în anul 1938, venind duminica în biserică²⁴. Adevăruri universale, valabile dincolo de limitele spațiale și temporale, s-au asociat cu particularizări ale stărilor de lucruri ardelen. Interesantă este dubla postură în care se situează Iuliu Maior, autor, dar totodată slujitor al amvonului, ce nu ezită să scruteze din interior situația materială a acestei categorii socio-profesionale după 1918.

Văzută în ansamblu, opera livrescă a profesorului Maior poartă însă semnele unei distonanțe, comparativ cu dinamica de idei a vremii. În primele decenii postbelice, când spiritul critic făcea carieră în lumea științifică europeană, textele sale poartă stigmatul romantismului, al curentului ce în scrisul istoric ecleziastic ardelean fusese surclasat de rugoarea lui Augustin Bunea.

Dar talentul narativ nu lipsește, textele sale înscriindu-se din acest punct de vedere în același registru ca și cele ale altor congeneri, Alexandru Lupeanu-Melin, Ion Agârbiceanu, Ilie Dăianu, Ion Clopoțel, Dumitru Neda, Coriolan Suciu ș.a., pe care-i putem

²² *Ibidem*, p. 105.

²³ *Idem*, *Cele șapte cuvinte de pe cruce ale lui Isus*, Blaj, 1938, pp. 30-39.

²⁴ *Idem*, *54 de predici scurte pentru popor*, Blaj, 1938, *passim*.

regăsi în paginile aceluiași gazete. Tradiționalist, chiar la modul excesiv, Iuliu Maior nu a ezitat să întoarcă spatele modernității, chiar să blameze viciile asociate stilului de viață urban și să idealizeze lumea rurală, ale cărei rădăcini le purta.

Iuliu Maior se considera mesagerul unei misiuni de purificare a satului de toate „inovațiile intelectuale” ce veneau dinspre mediul citadin. Era partizantul lecturii, dar al uneia selective, din registrul textelor din colecția pe care o coordona. Asta deoarece considera că alte cărți, chiar reviste ardelenene, ar fi distrugătoare pentru spirit: „astăzi gazetele și cărțile cele mai multe nu se scriu din dragoste către cititori, ci din poftă de câștig... Până mai bine de curând în Ardeal nu era așa. A fi gazetar însemna pe vremuri a te jertfi pentru neam. Astăzi înseamnă, în afară de câteva cazuri cinstite, a câștiga bani... Feriți-vă deci de lupii îmbrăcați în piele de oaie, nu citiți ziare și cărți necinstite, ci, înainte de a le cumpăra, cereți sfatul preotului”²⁵. Antinomia sat/ oraș era semnalizată într-un mod alarmant, prin alte primejdii ce puteau tulbura conștiințele urbane: cinematograful și teatrul²⁶.

Și totuși, dincolo de aceste rezerve, putem încerca să secvenționăm planul educativ gândit de profesorul blăjean, în profunzimea lui. Iuliu Maior a oferit în primul rând elementele de bază pentru o educație religioasă, raportându-se la realitatea parohială. Efortul său de a ordona viața religioasă conform normelor bisericii pe care o reprezenta se vede din maniera în care a explicat semnificația unor practici creștine (botezul, spovedania, cununia etc.), ca și din felul în care considera că respectarea acestora putea deveni un suport al redresării morale: „când neamul nostru va avea cât mai mulți preoți buni, când spovedania se va face și la noi nu numai o dată, ci cel puțin de patru ori pe an, atunci neamul românesc se va ridica la o mărire și bunăstare nemaipomenită înainte, multele furturi și hoții se vor împuțina, atât la cei de sus cât și la poporul de jos, iar binecuvântarea lui Dumnezeu se va pogori asupra noastră, ca o rază binefăcătoare, și noi vom deveni nu numai un popor cinstit și cumsecade, ci și de temut de toți vecinii și de toate neamurile”²⁷.

Un fundament educativ presupunea și operarea corectă cu termeni bisericesti, chiar dacă pe acest teren uneori tentația autorului era vădit latinizantă. Alteori, explicațiile aduse erau valabile atât pentru practica greco-catolică, cât și pentru cea ortodoxă. Este cazul cărților românești de cult, iar Iuliu Maior nu ezită să explice semnificația și rolul *Liturghierului*, *Apostolului*,

²⁵ Idem, *Despre păcat*, Blaj, 1924, p. 63.

²⁶ *Ibidem*, pp. 62-63.

²⁷ Idem, *Taina spovedaniei*, Blaj, 1928, pp. 118-119.

Mineiului sau *Molitvelnicului*. Dinspre această terminologie religioasă autorul evadează spre limbajul cititorilor. Nu întâmplător, oferă adesea sinonime sau explicații lexicale. În special, cartea *Legea strămoșească*, cu un limbaj mai puțin accesibil, conține și astfel de imixtiuni explicative. Preluând un fragment din Eugen Lovinescu, adăuga propriile explicații în text: „cel mai activ (*cel care lucrează*) ferment (*dospeală*) al orientalizării a fost însă ortodoxismul. Într-o vreme în care deosebiriile dintre popoare se făceau mai mult prin religie decât prin rasă (*varietate a speciei omenești*), el ne-a aruncat în primejdia contopirii în marea masă (*grămadă*) a slavilor de sud și apoi de est (*răsărit*)”²⁸.

Dar mesajul educativ nu se oprea aici. Esențiale erau pentru Iuliu Maior cunoașterea și respectarea valorilor etice. Într-o lume ce avea nevoie de modele, acestea se puteau găsi chiar în interiorul ei. Orice comunitate trebuia să încerce să se automodeleze, iar preotul, dar și primarul sau învățătorul, trebuiau să devină personaje pozitive. Cercul se putea lărgi, credea Iuliu Maior, datorită modelului patern din orice familie: „dorim să vedem o schimbare spre bine în lume? S-o începem cu noi înșine... Că părinții sunt cei mai chemați să dea pildă bună, nici nu mai trebuie s-o spunem”²⁹.

Așadar, o bogată încărcătură educativă ascundea toate lucrările din colecția *Cărțile bunului creștin*. Impactul exact pe care l-au avut ele în mediul greco-catolic este greu de spus, totuși transpar câteva repere dinspre lumea cititorilor. Chiar dacă unele din aceste mărturisiri sunt trecute sub pavăza anonimatului, pot releva maniera în care a funcționat raportul text – autor – cititori. Recomandările făcute par a conține meditațiile celui ce a încheiat o lectură și poate împărtăși această experiență și celorlalți. Este important de subliniat și asocierea între titularul rubricii „Grăunțe sufletești” de la *Unirea poporului* și broșurile din colecția *Cărțile bunului creștin*: „Cine n-a auzit de „Cărțile Bunului Creștin” pe care le tipărește la Blaj Păr. Iuliu Maior? În aceste cărți mici la vedere, dar cu multe învățături creștinești, găsești fel de fel de lucruri folositoare bunului creștin. Le recomandăm tuturor, căci sunt de mare folos sufletesc. Găsești acolo cărți despre sfintele taine, despre sfânta Biserică, despre datoriile creștinești, despre creșterea copiilor și despre multe alte lucruri. Toate sunt scrise frumos și sunt foarte bune”³⁰.

²⁸ Idem, *Legea strămoșească*, Blaj, 1928, p. 74. Parantezele din text îi aparțin lui Iuliu Maior, citatul lui Lovinescu.

²⁹ Idem, *54 de predici scurte pentru popor*, Blaj, 1938, pp. 100-101.

³⁰ Un colaborator, *După 25 de ani de muncă*, în *Unirea poporului*, an XXV, nr. 22, 30 mai 1943, p. 5.

Se mai adaugă recomandările repetate pentru colecția „Cărțile bunului creștin”, inserate pe ultimele pagini ale numerelor gazetei *Unirea poporului* sau sugestiile pentru premiile rezervate școlărilor, la final de an școlar: „Cele mai bune și mai ieftine cărți de premiu de sfârșit de an școlar sunt fără îndoială „Cărțile Bunului Creștin” care apar la Blaj, și sunt scrise de p. profesor Iuliu Maior”³¹. În plus, faptul că aceste broșuri s-au bucurat de audiență între cititori o demonstrează chiar ideea reeditării colecției.

Spirit pragmatic, atent la dialogul preot – comunitate, Iuliu Maior n-a pozat într-un erudit, ci a dorit să fie un educator meticolos. Acest detaliu rezultă și din alte zeci de articole publicate în „Unirea poporului” și care nu au mai fost reluate sub formă de broșură. Îi întâlnim numele aproape în fiecare număr al gazetei, cu consecvență, până prin anul 1943, când starea sa de sănătate devenise tot mai fragilă. Semnează diferit, fie cu numele său, cu inițialele I.M. sau cu Părintele Iuliu, Păr. Iuliu, folosind această strategie mai ales atunci când mai multe comentarii/articole din același număr de gazetă au fost asumate de el.

Tematica acestor articole din *Unirea poporului* este una extrem de vastă, de la secvențe de viață cotidiană, cum sunt cele legate de întâlnirea sa cu preoții sași din Sighișoara în primăvara anului 1932³², la situația școlilor confesionale³³, la amintirea dureroasă și după un deceniu a Marelui Război și stigmatele purtate de cei care traversaseră această experiență³⁴, dezacordurile cu ortodocșii, pe varii teme³⁵ ori identitatea confesiunii căreia îi aparținea și rolul ei cultural și identitar³⁶. Nu au lipsit nici recomandările livești ale unor lucrări utile în primul rând preoților, dar și credincioșilor ce traversau momente delicate ale existenței³⁷,

³¹ „Unirea poporului”, an XVIII, nr. 25, 21 iunie 1936, p. 8.

³² I.M., *O pildă de la sași*, în „Unirea poporului”, an XIV, nr. 25, 19 iunie 1932, p. 1.

³³ I.M., *Școala confesională*, în „Unirea poporului”, an X, nr. 4, 22 ianuarie 1928, p. 1. Deplânge secularizarea acestora, elogiind rolul lor educativ și religios pentru ardeleni.

³⁴ Părintele Iuliu, *Necazurile războiului*, în „Unirea poporului”, an XIII, nr. 28, 19 iulie 1931, p. 2. Războiul a fost „o școală de suferință”.

³⁵ Legate de legea cultelor, de instalarea ca patriarh a lui Miron Cristea sau de unirea bisericilor. Iuliu Maior, *Lupta confesională*, în „Unirea poporului”, an X, nr. 6, 5 februarie 1928, p. 1; Păr. Iuliu, *O neînțelegere*, în „Unirea poporului”, an VII, nr. 45, 8 noiembrie 1925, p. 1.

³⁶ Iuliu Maior, *Istoricii Al. Lapedatu, A. D. Xenopol și Nicolae Iorga despre foloasele unirii*, în „Unirea poporului”, an X, nr. 34, 26 august 1928, pp. 2-3. Articolul are un rol argumentativ, reproducând citate din operele acestor istorici, în general locuri comune în istoriografie.

³⁷ Recomanda, de exemplu, cartea episcopului francez Emile Bougaud, în varianta românească editată de Ilie Dăianu, *Creștinismul și timpurile prezente*. Părintele Iuliu, *Durerea*, în „Unirea poporului”, an XIII, nr. 4, 25 ianuarie 1931, p. 2. Semnala apariția cărții Reginei Maria, *Țara mea*, în traducerea lui Iorga. I.M., „Țara mea”. O

nici secvențele memorialistice³⁸ ori reflecțiile despre destinul unor români din alte geografii, bunăoară din America³⁹.

S-ar părea, foiletonând textele articolelor sale, că nici un episod din frământările comunității religioase greco-catolice nu a fost trecut cu vederea sau oricum, nu l-a lăsat indiferent pe acest profesor al Blajului. Uneori, când era vorba despre cei pe care i-a cunoscut, implicarea emoțională nu avea cum să lipsească. De exemplu, evocându-l pe mitropolitul Vasile Suci, la câteva zile de la moartea sa, asociază gestul acestuia de maximă generozitate și bunăvoință, din anul 1925, de care a beneficiat și el, atunci când a fost între pelerinii plecați la Roma, pe spesele bisericii, „ca să facem în catedrala Sfântului Petru, slujbă românească”⁴⁰.

Un moment important, care a ocupat mai multe numere din *Unirea poporului*, a fost cel dedicat mitropolitului Ioan Vancea, la comemorarea a cinci decenii de la moartea sa. Dincolo de ceremonialurile religioase, la care Iuliu Maior a participat, a inserat pe prima pagină a publicației un medalion biografic, evidențiind meritele acestuia în plan administrativ, educativ, ecleziastic și național, proiectând astfel în rândul cititorilor o imagine imaculată a fostului ierarh, socotit „al doilea întemeietor al Blajului”⁴¹.

Omagiul pe care blăjenii i l-au adus lui Inochentie Micu, cu o întârziere datorată perioadei dificile în care se înscria, în anul 1943, la 250 de ani de la nașterea sa (sic!), i-a oferit lui Iuliu Maior prilejul de a creiona o imagine sintetică, cu câteva embleme memorabile, evidențiind rolul său cultural, politic și național. Dar mai ales, de a asocia trecutul cu prezentul, în speranța unui viitor mai senin. Textul nu uzitează de prea multe detalii biografice, dar își propune sensibilizarea cititorilor, căci suferința prezentului pare a fi la fel de încărcată de dramatism ca și cea din veacul al XVIII-lea: „Inocențiu Micu Clain a fost un uriaș, pe care încă nu-l cunoaștem deplin și nici nu-l știm prețui; un luceafăr, a cărui lumină încă n-o putem

carte scrisă de M.S. Regina Maria, în „Unirea poporului”, an XXIX, nr. 81, 17 aprilie 1919, p. 3.

³⁸ Participarea sa la reuniunea învățătorilor de la Sibiu (Iuliu Maior, *Adunarea învățătorilor*, în „Unirea poporului”, an XXIX, nr. 48, 6 martie 1919, p. 2) sau vizita în Basarabia în vara anului 1919, după ce fost prezent la Iași la adunarea profesorilor și învățătorilor (Iuliu Maior, *Din Basarabia*, în „Unirea poporului”, an XXIX, nr. 153, 24 iulie 1919, p. 3). Pentru anul 1919 s-a păstrat numerotarea veche a publicației, asociată cu gazeta mamă, „Unirea”, abia din 1920 a apărut o numerotare nouă a acestei gazete.

³⁹ Iuliu Maior, *Românii din America*, în „Unirea poporului”, an XXIX, nr. 220, 16 octombrie 1919, pp. 1-2.

⁴⁰ Părintele Iuliu, *Mitropolitul Vasile ca gospodar*, în „Unirea poporului”, an XVII, nr. 7, 17 februarie 1935, p. 1.

⁴¹ Iuliu Maior, *50 de ani de la moartea mitrop. Vancea*, în „Unirea poporului”, an XXIV, nr. 31, 2 august 1942, p. 1.

pătrunde; un visător cum rar s-au născut alții și un om cu caracter de fier cum puțini s-au prăsit alții din sânul neamului nostru”⁴².

Aceste rememorări, la care se adaugă multe altele⁴³, au ritmicitatea inerentă unor comemorări „rotunde”, iar pentru gazetarul Iuliu Maior au fost și un exercițiu de a recurge la memoria celor ce îi mai purtau în amintire. De asemenea, au fost un prilej de a răsfoi câteva secvențe din trecutul bisericii greco-catolice, cu gândul de a sintetiza momentele încărcate de semnificație pentru cititorii mai tineri.

Apartenența la lumea catolică făcea inevitabil ca periodic, în momente legate de schimbările survenite la Roma ori de anumite celebrări pontificale⁴⁴, privirile gazetarilor să se îndrepte spre acest oraș emblematic. Astfel, alegerea noului papă Pius XII în primăvara anului 1939, apoi instalarea sa au devenit o știre importantă pentru a fi consemnată de către Iuliu Maior, chiar și printr-un canal indirect, ca preluare a informației din paginile ziarului *România*⁴⁵. Gazetarul a subliniat totodată, în repetate rânduri, importanța instituției pontificale, ca reper identitar al lumii catolice, inclusiv ca reper identitar al bisericii căreia îi aparținea: „Iar noi, Românii uniți, suntem fericiți că ne numărăm printre aceste patru sute de milioane și că din lumina primită la Roma am dat întreg neamului românesc lumină și moralitate, și suntem siguri, că vom continua să o dăm și de aci înainte, atâta vreme cât va mai trăi și numai unul singur dintre noi pe acest pământ”⁴⁶.

Nici evenimentele istorice nu trec neconsemnate de harnicul jurnalist ardelean, atât atunci când era vorba de memoria unor episoade istorice majore, cât și atunci când era vorba de istoria trăită. Astfel, unirea din 1918 a prilejuit, la fiecare deceniu care a trecut, un memento din partea istoricilor și jurnaliștilor, evocările fiind sinonime cu mărturisiri de istorie trăită. Astfel, dacă în revistele vremii din anul 1923 sau în 1928, momentul de la 1 decembrie 1918 a fost rememorat de Nicolae Iorga, Ioan Lupaș, Alexandru Lapedatu sau Ștefan Meteș ș.a., la trecerea a două decenii, în anul 1938, a fost rândul lui Iuliu Maior să depene „firul de păianjen al memoriei” și să adauge contururi personale acestui

⁴² Idem, *Marele nostru Inochențiu*, în „Unirea poporului”, an XXV, nr. 20, 16 mai 1943, p. 1.

⁴³ De exemplu, cea a lui Cipariu, în prezența celor mai importanți jurnaliști ai momentului, reuniți la Blaj, la o întrunire sindicală. Cf. S. Orian, *Serbarea ziaristilor*, în „Unirea poporului”, an XVII, nr. 21, 26 mai 1935, pp. 1-4.

⁴⁴ Un text laudativ la adresa papei Pius XI a publicat la aniversarea a 16 ani de pontificat. Iuliu Maior, *16 ani de domnie ai Preafericitului Părinte de la Roma*, în „Unirea poporului”, an XX, nr. 7, 13 februarie 1938, p. 1.

⁴⁵ Idem, *Avem Papă*, în „Unirea poporului”, an XXI, nr. 11-12, 19 martie 1939, pp. 1-3.

⁴⁶ Idem, „*Tu ești Petru...*”, în „Unirea poporului”, an XXV, nr. 26, 27 iunie 1943, p. 2.

episod cu mare încărcătură națională și politică. Prezent la întâlnirile preliminare ale lui Iuliu Maniu cu ardelenii, tânărul profesor Maior s-a aflat la 1 decembrie la Alba Iulia, unde venise cu două zile înainte, „să aud tot ce se discută acolo”, ca delegat oficial: „Eram, vezi Doamne, și eu deputat atunci, reprezentând, la marea adunare, Reuniunea învățătorilor gr. catolici din Arhidieceză”⁴⁷. Dincolo de detaliile inconfortabile legate de condițiile de cazare și de transport, de înghesuiala din Sala Unirii, timpul care a trecut i-a augmentat mai ales amintirile pozitive, comparabile cu ceea ce au oferit și alți memorialiști ai momentului, de la imaginea senină și patriarhală a lui Gheorghe Pop de Băsești la emoția colectivă și entuziasmul general al tuturor celor prezenți în acea zi la Alba Iulia.

Al doilea război mondial și-a făcut loc în numeroase notițe și mențiuni, iar Iuliu Maior s-a alăturat cu câteva reflecții personale prilejuite de sărbătoarea de Crăciun a anului 1939, marcată de incertitudinile existențiale. Editorialul pe care l-a scris poartă amprenta amărăciunii cu care încheie bilanțul propriei activități, iar Crăciunul își acutizează simbolistica: „un Crăciun stricat, un Crăciun necăjit, un Crăciun dureros, un Crăciun amar pentru multe milioane de oameni”⁴⁸. Un mesaj profund ancorat în realitatea resimțită, prin care încercase de fapt să-și îmbărbăteze cumva cititorii. Situația părea cu atât mai dramatică cu cât era vorba despre o generație care trecea prin două conflagrații mondiale, iar consecințele primului război mondial asupra destinelor umane erau încă acute în anul 1939⁴⁹.

Ca și gazetar Iuliu Maior s-a confruntat și cu situații dificile, una dintre acestea fiind legată de moartea prietenului Alexandru Lupeanu-Melin, în toamna anului 1937, alături de care dusesese încă de la început dificultatea muncii redacționale și administrative la *Unirea poporului*. Perioada imediat următoare a fost una în care, copleșit de dificultățile financiare, se vede pus în situația de a adresa repetate apeluri către abonații rău platnici, explicând public și motivele impasului cu care se confrunta: „Amândoi conducătorii acestei gazete au făcut bine până de curând marea greșeală de a trimite această gazetă tuturor celor ce ne-au cerut-o, chiar și după ce mai mulți ani de-a rândul nu ne-au mai plătit-o. Neuitatul meu

⁴⁷ Idem, *Amintiri de la 1 decembrie 1918*, în „Unirea poporului”, an XX, nr. 49, 4 decembrie 1938, p. 1.

⁴⁸ Idem, *Crăciunul, sărbătoarea păcii*, în „Unirea poporului”, an XXI, nr. 52, Crăciun 1939, p. 1.

⁴⁹ Iuliu Maior a înfățișat cazul unui țaran român din Lunca, întors acasă din prizonieratul rusesc după mai bine de două decenii, pe care îl invitase la redacție ca să-i istorisească vicisitudinile propriului destin. Cf. Idem, *A venit acasă din Rusia după 22 de ani de înstrăinare*, în „Unirea poporului”, an XXI, nr. 4, 22 ianuarie 1939, p. 4.

prieten [Lupeanu Melin] era de părere că cetitorii noștri nu ne vor trage pe sfoară, nu ne vor lăsa în încurcătură și oarecând totuși ne vor plăti cu ceea ce ne-au rămas datori. Eu eram de altă părere, și anume: cine plătește să citească, iar cine nu, să nu mai primească gazeta. Însă, ca să nu avem neplăceri împreună, am lăsat după el”⁵⁰.

Subiectul nu era nou, fiindcă îl regăsim și în câteva apeluri anterioare semnate de Lupeanu-Melin, care, ca și director al *Unirii poporului*, reclama restanțe de câțiva ani la plata abonamentelor, „chiar și obraze subțiri care de 7-8-10 ani nu și-au plătit restanțele, în zadar ne-am rugat și i-am provocat și cu buna și cu răul”⁵¹. Probabil neînțelegerile s-au ivit și fiindcă inițial, timp de câteva numere, *Unirea poporului* apăruse ca un „număr poporal” al *Unirii*, trimis tuturor abonaților *Unirii*, devenind apoi gazetă separată. Doar că de astă dată, rămas director și redactor principal, Iuliu Maior a trebuit să găsească singur o soluție.

Dacă din punct de vedere redacțional se ocupase și anterior, în câteva reprize, aproape singur de bunul mers al *Unirii poporului*, îndeosebi din anul 1935, pe timpul bolii profesorului Lupeanu-Melin, după ce a preluat conducerea gazetei⁵², problemele financiare l-au frământat îndelung. Astfel că apelurile către cititori au devenit tot mai frecvente. Trecerea câte unui an din existența publicației era prilej de reflecții și de încercări de a reduce datoriile către tipografie. Cititorii care nu s-au conformat somațiilor repetate nu păreau prea receptivi la toate demersurile sale redacționale: „oricât i-am rugat, oricât i-am provocat, n-au voit să înțeleagă că a primi o gazetă, a o citi și a nu o plăti este o nedreptate strigătoare la cer după răzbunare”⁵³. În cele din urmă soluția care a funcționat a fost cea a prezumtivei chemări în instanță a abonaților restanțieri sau a amenințării cu publicarea numelor lor în paginile gazetei⁵⁴. Poșta redacției a oferit periodic mențiuni nominale ale celor ce se abonaseră și trimiseseră banii pe adresa redacției, preoți, învățători, mici comercianți, soții de învățători, așa încât era evident că din rândul acelorași categorii proveneau și cititorii restanțieri.

Pe de altă parte, preferând să se mențină în orizontul exemplilor pozitive, dincolo de listele periodice ale abonaților curenți, Iuliu Maior a încercat să apeleze la alte exemple din Ardeal,

⁵⁰ Idem, *O rugare către cetitorii acestei gazete*, în „Unirea poporului”, an XIX, nr. 43, 24 octombrie 1937, p. 1.

⁵¹ Alexandru Lupeanu-Melin, *Către cetitori*, în „Unirea poporului”, an XIV, nr. 22, 29 mai 1932, p. 1.

⁵² De la numărul 43, din 24 octombrie 1937.

⁵³ Iuliu Maior, *În pragul anului al 21-lea*, în „Unirea poporului”, an XXI, nr. 1, 1 ianuarie 1939, p. 1.

⁵⁴ *O rugare către cetitori*, în „Unirea poporului”, an XXI, nr. 7, 12 februarie 1939, p. 6.

din comunitățile maghiare și săsești. Astfel, acest demers comparativ a evidențiat de ce presa maghiară și săsească nu traversa un moment la fel de critic. Dacă în anul 1940 încă mai erau restanțieri la plata abonamentului la gazeta pe care o conducea, în schimb în cazul publicațiilor maghiare și săsești abonamentele se onorau doar în cazul bunilor plătitori, altminteri „îndată ce nu le plătește cineva, o lună, două, le sistează gazeta”⁵⁵. Desigur, această situație s-a datorat și faptului că *Unirea poporului* a fost de la început o publicație care nu a beneficiat de nicio finanțare de la stat și al cărei flux editorial s-a datorat unor eforturi particulare, fiind tipărită „pe barba și pe răspunderea noastră proprie”⁵⁶.

Nu puține au fost și mențiunile favorabile despre utilitatea gazetei, venite din partea categoriilor predilecte de cititori, care probabil aveau și rolul de a susține moral însemnătatea acestei publicații de duminică. Teodor Megieșan, unul din profesorii ce așteptau cu interes apariția numărului săptămânal, menționa despre *Unirea poporului* că „a slujit și mulțumit cu scumpătate toate așteptările cetitorilor săi”⁵⁷. Nu au lipsit nici evidențierile rolului asumat de unii parohi în a crește numărul de abonați, facilitând apropierea propriilor enoriași de această publicație. Metodele folosite de aceștia au fost diverse, pornind de la sublinierea, cu insistență, a importanței lecturii, inclusiv a lecturii gazetelor⁵⁸, până la altele, mai pragmatice⁵⁹.

Această problemă a datoriilor restante ajunge să fie pentru Iuliu Maior o odisee fără sfârșit. Treptat, energia sa se mai diluează, iar amărăciunea și uzura și-au făcut loc în bilanțul său anual. Bunăoară, la începutul anului 1942, atunci când cuantifica tot ce au însemnat cei 23 de ani la *Unirea poporului*, conchidea: „23 de ani de griji și de necazuri cu trimiterea gazetei, cu încasarea banilor, cu provocarea cetitorilor neglijenți, cu provocarea prin avocat a celor

⁵⁵ Iuliu Maior, *În pragul anului al 22-lea*, în „Unirea poporului”, an XXII, nr. 1, 7 ianuarie 1940, p. 1.

⁵⁶ Idem, *Pe pragul anului al 20-lea*, în „Unirea poporului”, an XX, nr. 1, 2 ianuarie 1938, pp. 1-2. Gazetarul menționa că Alexandru Lupeanu-Melin lăsase prin testament dreptul de co-proprietar al „Unirii poporului” călugărilor bazilieni, dar atâta vreme cât Iuliu Maior era într-o stare fizică bună proprietatea era exclusiv a sa.

⁵⁷ Teodor Megieșan, *Un glas din popor. „Unirea poporului” către cetitorii ei*, în „Unirea poporului”, an XXII, nr. 2, 14 ianuarie 1940, p. 1.

⁵⁸ Așa făcuse Traian Mârza din Coșar, reușind să strângă 52 de abonați din cele 125 de case din parohia sa. *Cum a câștigat un preot 52 de abonați pentru „Unirea poporului”*, în „Unirea poporului”, an XXII, nr. 3, 21 ianuarie 1940, p. 3.

⁵⁹ Protopopul Gheorghe Cosma din Dragomirești (Maramureș) le promisese tuturor celor ce-l vor ajuta să transporte fânul din porția canonică acasă, că le va face un abonament la „Unirea poporului”, plătit în final 1600 lei, în acest scop, adică aproximativ 10 abonamente. *Vezi Cum a câștigat un preot abonați pentru gazetă*, în „Unirea poporului”, an XXII, nr. 7, 18 februarie 1940, p. 3.

răuvoitori, cu amenințarea celor ticăloși! 23 de ani de pierdere continuă, de nerăsplătirea muncitorilor noștri cu condeiu! 23 de ani de continuă teamă și grijă că, ba azi, ba mâine, nu va mai vrea să ne crediteze tipograful!”⁶⁰. Dar și reverberațiile de pe scena politică au fost evidente, căci arbitrajul de la Viena din vara anului 1940 adusesese alte probleme, în condițiile în care o parte a cititorilor rămăseseră în teritoriul cedat, de aceea s-a făcut apel la abonamente suplimentare, precum și la restrângerea personalului gazetei, o parte din responsabilități fiind preluate chiar de membrii familiei sale⁶¹.

Iuliu Maior a fost un personaj din tipologia spiritelor active, atent la tot ceea ce se întâmpla în jurul său, încercând să-și îndeplinească cu conștiinciozitate și onestitate sarcinile asumate. Un om activ, pe care presa îl surprindea constant la diverse evenimente culturale și religioase din Ardeal⁶². Un spirit curios, care nu a ezitat să facă o călătorie la Maglavit, în vara anului 1935, pentru a culege de la oamenii locului impresii despre fenomenele petrecute acolo, având o scurtă întâlnire și cu Petru Lupu, „care mi s-a părut un om citav la cap și vrednic de credință”⁶³.

În ansamblu, prin întreaga sa activitate gazetărească, de o originalitate și o valoare inegală însă, Iuliu Maior se recomandă ca un spirit pragmatic, un educator și un dinamizator al vieții religioase din Transilvania interbelică.

Imaginea cu care a rămas în amintirea blăjenilor nu a fost în primul rând cea de preot sau de canonic, ci cea de gazetar: „L-am cunoscut bine. În uriașa sa muncă de gazetar, i-am oferit micul meu

⁶⁰ Iuliu Maior, *Noul an al gazetei*, în „Unirea poporului”, an XXIV, nr. 1, 4 ianuarie 1942, p. 1.

⁶¹ *Ibidem*, p. 1.

⁶² De exemplu, limitându-ne atenția la câteva luni de zile, în primăvara anului 1935 Iuliu Maior a făcut parte din programul misiunilor sfinte, predicând în mai multe localități din vicariatul Făgărașului (În „Unirea poporului”, an XVII, nr. 13, 31 martie 1935, p. 1). În vara anului 1935 a participat la pelerinajul anual de la Mănăstirea Bixad și a fost impresionat de forța credinței marianice (Iuliu Maior, *Marele pelerinaj de la mănăstirea Bicsadului*, în „Unirea poporului”, an XVII, nr. 34, 25 august 1935, pp. 1-2). La începutul lunii octombrie a fost trimis în zona secuimii, pentru a celebra misiunile populare, constatând condiția precară a preoșimii greco-catolice de acolo (Iuliu Maior, *Românii din Secuime*, în „Unirea poporului”, an XVII, nr. 41, 13 octombrie 1935, p. 1). În decembrie 1935 s-a aflat la Cluj, la reuniunea gazetarilor ardeleni (*Sărbătorirea gazetarilor ardeleni*, în „Unirea poporului”, an XVII, nr. 51-52, la Crăciun 1935, p. 4).

⁶³ După călătoria la Maglavit, Iuliu Maior a încercat să se documenteze pe tema vindecărilor miraculoase, apelând la câteva lucrări teologice. Dar nu s-a pripit să formuleze concluzii vizavi de „cazul Maglavit”, relatările sale încercând să asocieze rațiunea cu credința. Iuliu Maior, *Ce-am văzut la Maglavit*, în „Unirea poporului”, an XVII, nr. 34, 25 august 1935, pp. 2-3; *Ibidem*, în „Unirea poporului”, an XVII, nr. 25, 1 septembrie 1935, pp. 2-5.

ajutor de câte ori mi s-a dat prilejul. L-am cercetat des, îndeosebi în anii din urmă. Totdeauna l-am găsit la masa de lucru. Muncea mult. Pentru apariția regulată a gazetei, pierdea nopți întregi. Nu cunoștea oboseala. Nici un rând din articolele publicate în gazetă nu scăpa fără să-1 fi citit măcar o dată. Corecta, ștergea uneori rânduri întregi din manuscrisele primite și nu lăsa să vadă lumina tiparului decât ceea ce credea el că poate potoli setea de învățatură a săteanului”⁶⁴.

Imaginea sa în pragul morții este așadar cea a gazetarului frământat de problemele inerente legate de bunul mers al gazetei sale de suflet: „Din grijile de toate zilele, *Unirea poporului* și hârtia au fost pentru Iuliu Maior veșnica preocupare. Cruce a gazetarului creștin, ce l-a însoțit până-n mormânt. Cu câteva minute înainte de a muri, când Vlădica Vasile al Bucureștilor l-a cercetat în Clinica din Cluj, Iuliu Maior, deși era cu totul consumat de suferințe — n-a ntrebat nici de medicamente, nici de penicilină, nici de altceva, ci de hârtie: <Făcut-ai rost de hârtie>?”⁶⁵.

Gazeta *Unirea poporului* și-a mai continuat existența încă câțiva ani, până ce cortina a căzut peste tot ceea ce avusese legătură cu biserica greco-catolică. Alți gazetari au preluat ștafeta (Sever Barbu, Ioan Vultur, Nicolae Comșa etc.), încă de prin 1943, când articolele scrise de Iuliu Maior au început să se rărească. Dar începând cu anul 1946, când redactor principal a fost numit Ion Pop Câmpeanu, iar proprietar a rămas fiul regretatului Iuliu Maior, *Unirea poporului* și-a pierdut din dinamismul de odinioară și din diversitatea materialelor, mesajul „popular” diluându-se treptat, pe măsură ce ideologia noului regim câștiga tot mai mult teren.

⁶⁴ P. P. Baci, *A plecat dintre noi*, în „Unirea poporului”, an XXVII, nr. 48-52, Crăciun 1945, p. 3.

⁶⁵ Aurel Aldea, *Grija păr. Iuliu Maior pentru „Unirea poporului”*, în „Unirea poporului”, an XXVII, nr. 48-52, Crăciun 1945, p. 3.